ప్రచురణార్హమైన

భారత అత్యున్నత న్యాయస్థానం

సివిల్ అప్పీలు అధికార పరిధి

సివిల్ అప్పీలు నెం. 6693/2022

మెస్సర్స్ ఇండియన్ ఫార్మాస్యూటికల్స్

కార్పొరేషన్ లిమిటెడ్ ...అప్పీలుదారు

వర్సెస్

కేరళ ఆయుర్వేద కో ఆపరేటివ్ సొసైటీ లిమిటెడ్

మరియు ఇతరులు .. .ప్రతివాదులు

మరియు

సహితముగా

సివిల్ అప్పీల్ నెం. 6694/2022

తీర్పు

డాక్టర్ ధనంజయ వై చంద్రచూడ్, భారతదేశ ప్రధాన న్యాయమూర్తి.

విశ్లేషణను సులభతరం చేయడానికి ఈ తీర్పును ఈ క్రింది విభాగాలుగా విభజించారు

1 .0 వాస్తవాలు. --

2.0 సమర్పణలు.--

3.0 విశ్లేషణ.--

`

3. 1 రాష్ట్ర విస్తీర్ణం: అధికారాలు మరియు విధుల కలయిక---

3.2 ప్రభుత్వ ఒప్పందాలపై న్యాయ సమీక్ష: విస్తరించి మరియు పరిధి---

3.2.1 టెండర్: రాజ్యాంగబద్ధమైన అవసరం? -----------

3.3 కార్యచరణ మార్గదర్శకాల లోని పేరాగ్రాఫ్ నెం 4(6) (బి) యొక్క వివరణ..

3,4 ఐ ఎమ్ సి ఎల్ కు ప్రభుత్వ కాంట్రాక్టు ప్రదానం యొక్క చెల్లుబాటు---.

పార్ట్ ఎ

1 కేరళ ఆయుర్వేద కో-ఆపరేటివ్ సొసైటీ లిమిటెడ్, ఇండియన్ మెడిసిన్స్ ఫార్మాస్యూటికల్ కార్పొరేషన్ లిమిటెడ్("ఐ ఎం సిబ్ ఎల్") కు అనుకూలంగా ఉత్తరప్రదేశ్ రాష్ట్రం జారీ చేసిన ఆయుర్వేద ఔషధాల కొనుగోలుకు ఇచ్చిన ఉత్తర్వులను సవాలు చేయడానికి రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 226 కింద అలహాబాద్ లోని హైకోర్టు న్యాయస్థానం యొక్క లక్నో బెంచ్ ముందు మొదటి ప్రతివాది సవాలు ప్రారంభించింది. తేది 18 అక్టోబర్ 2019 నాటి తీర్పు ద్వారా హైకోర్టు డివిజన్ బెంచ్ పిటిషన్ను అనుమతించింది మరియు టెండర్లను ఆహ్వానించిన తరువాత పారదర్శక ప్రక్రియను అవలంబించడం ద్వారా ఉత్తరప్రదేశ్ రాష్ట్రం ఆయుర్వేద మందులను కొనుగోలు చేయాలని ఆదేశించింది. హైకోర్టు తీర్పుకు వ్యతిరేకంగా ఉత్తరప్రదేశ్ రాష్ట్రం మరియు ఐఎంపీసీఎల్, రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 136 కింద చర్యలను ప్రారంభించింది. ప్రధాన సమస్య ఏమిటంటే, జాతీయ ఆయుష్ మిషన్("ఎన్ ఎ ఎమ్) యొక్క ఆపరేటింగ్ మార్గదర్శకాలలోని పేరా 4 (4) (బి) ను దృష్టిలో ఉంచుకుని, అప్పీలుదారు టెండర్లను ఆహ్వానించకుండా ఐఎంపిసిఎల్ నుండి మాత్రమే ఆయుర్వేద ఔషధాలను కొనుగోలు చేయగలరా.

1. 0 వాస్తవాలు

2. సెప్టెంబరులో2014, ఆయుష్ వైద్య వ్యవస్థను ప్రోత్సహించడానికి, తక్కువ ఖర్చుతో కూడిన ఆయుష్ సేవలను అందించడానికి, భారత

ప్రభుత్వ ఆరోగ్య మరియు కుటుంబ సంక్షేమ మంత్రిత్వ శాఖకు చెందిన ఆయుష్ విభాగం ఇతర విషయాలతోపాటు ఎన్ ఎ ఎం ప్రారంభించింది.

పార్ట్ ఎ

ఎన్ఏఎం యొక్క కార్యాచరణ మార్గదర్శకాలలోని పేరా 3 (2) ప్రకారం, ఆమోదయోగ్యమైన సహాయంలో, 75 శాతం కేంద్ర ప్రభుత్వం గ్రాంట్-ఇన్-ఎయిడ్గా అందిస్తుందని, మిగిలిన 25 శాతాన్ని రాష్ట్రాలు తీర్చాలని, ఈశాన్య రాష్ట్రాలు మినహా, కేంద్రం మరియు రాష్ట్రాల సహాయం 90:10 నిష్పత్తిలో ఉండాలి.

`

3. ఆయుర్వేద ఔషధాల సేకరణకు మార్గదర్శకాలను పేరా 4 (4) అందిస్తుంది. పేరా 4 (4) (బి) ప్రకారం, గ్రాంట్-ఇన్-ఎయిడ్లో కనీసం 50 శాతం ఐ. ఎం. పి. సి. ఎల్ లేదా ప్రభుత్వ రంగ సంస్థలు,([3]పి ఎస్ యు) రాష్ట్ర ప్రభుత్వాల పరిధిలోని మందుల దుకాణాలు మరియు సహకార సంస్థల నుండి మందులను సేకరించడానికి ఉపయోగించాలి. కార్యాచరణ మార్గదర్శకాలలోని పేరా 4 (4) ఈ క్రింద ఇవ్వబడింది:

(vi) (ఎ) మిషన్ అమలుకు అవసరమైన మందులు మరియు మందులను భారత ప్రభుత్వ ఆయుష్ శాఖ ప్రచురించిన ఆయుర్వేద, యునాని, సిద్ధ మరియు హోమియోపతి కోసం అవసరమైన ఔషధాల జాబితా (ఇడిఎల్) నుండి సేకరించాల్సి ఉంటుంది.

(బి) అందించిన గ్రాంట్-ఇన్-ఎయిడ్లో కనీసం 50 శాతం మెసర్స్ ఇండియన్ మెడిసిన్ ఫార్మాస్యూటికల్ కార్పొరేషన్ లిమిటెడ్ (సెంట్రల్ పబ్లిక్ సెక్టార్ అండర్టేకింగ్) లేదా పబ్లిక్ సెక్టార్ అండర్టేకింగ్, రాష్ట్ర ప్రభుత్వాల పరిధిలోని

పార్ట్ ఎ

ఫార్మసీలు మరియు సహకార తయారీ యూనిట్ల నుండి మందులను సేకరించడానికి ఉపయోగించాలి మరియు ఆయుష్ మందులు మరియు ఔషధాల నాణ్యతను నిర్ధారించాల్సిన అవసరాన్ని దృష్టిలో ఉంచుకుని మంచి తయారీ పద్ధతులు (జి. ఎం. పి) పాటింపు కలిగి ఉండాలి.

(సి) ఔషధాల కొనుగోలు కోసం మిషన్ కింద అందించిన మిగిలిన గ్రాంట్-ఇన్-ఎయిడ్ను ఆయుర్వేద, యునాని, సిద్ధ మరియు హోమియోపతి యొక్క ఎసెన్షియల్ డ్రగ్స్ లిస్ట్ (ఇడిఎల్) ప్రకారం ఔషధాల సేకరణ కోసం ఉపయోగించవచ్చు, ఇది భారత ప్రభుత్వ ఆయుష్ విభాగం ప్రచురించింది, చెల్లుబాటు అయ్యే తయారీ లైసెన్సులు ఉన్న ఇతర గుడ్ మాన్యుఫ్యాక్చరింగ్ ప్రాక్టీసెస్ (జిఎంపి) కంప్లైంట్ యూనిట్ల నుండి.

(డి) కావలసిన లక్ష్యాలను సాధించడానికి అవసరమైన వివిధ భాగాల కింద ఔషధం/నిత్యావసర ఔషధాల కోసం సహాయము చేసిన మొత్తంలో ప్రథమ చికిత్స కోసం డ్రెస్సింగ్ వస్తువులు వంటి నిత్యావసర ఔషధ వస్తువులను సహాయము చేసిన మొత్తంలో ఐదు శాతం గరిష్ట పరిమితికి లోబడి అందించవచ్చు."

4 ఉత్తరప్రదేశ్ రాష్ట్రము, ఆయుష్ సొసైటీ అప్పీలుదారు అయిన ఐ. ఎం. పి. సి. ఎల్ అనే ఒకే విక్రేత నుండి ఆయుర్వేద మందులను కొనుగోలు చేస్తోంది. టెండర్ ప్రక్రియను నిర్వహించకుండానే నామినేషన్ ప్రాతిపదికన ఐఎంపీసీఎల్ కు కొనుగోలు ఆర్డర్ ఇవ్వబడింది. మొదటి ప్రతివాది కేరళ కో-ఆపరేటివ్ సొసైటీస్ చట్టము 1969 కింద రిజిస్టర్డ్ కో-ఆపరేటివ్ సొసైటీ గా రిజిస్టర్ కాబడినిది. తేది 2 మార్చి 1985న, డ్రగ్స్ అండ్ కాస్మెటిక్స్ రూల్స్ 1945 నిబంధనలు ప్రకారం అమ్మకానికి

పార్ట్ ఎ

ఆయుర్వేద మరియు యునాని ఔషధాల తయారీకి లైసెన్స్ మంజూరు చేయబడింది. తేది 31 ఆగస్టు 2016న, మొదటి ప్రతివాది గుడ్ మాన్యుఫ్యాక్చరింగ్ ప్రాక్టీస్(4"జిఎంపి")యూనిట్గా కూడా ధృవీకరించబడ్డాడు.

5 తేది 30 అక్టోబర్ 2017న, మొదటి ప్రతివాది ప్రస్తుత ప్రభుత్వ విధానము ప్రకారం ఆయుర్వేద ఔషధాల సరఫరా కోసం నేరుగా కొనుగోలు ఆర్డర్లు ఇవ్వమని లేదా కొనుగోలు కోసం టెండర్ ప్రక్రియను ప్రారంభించాలని ప్రధాన కార్యదర్శికి ప్రాతినిధ్యం వహించారు. మొదటి ప్రతివాది ఎన్ఏఎం కింద ఆయుర్వేద ఔషధాలను సరఫరా చేయడానికి అర్హత ఉందని, ఎంఎస్ఎంఈ రిజిస్టర్డ్ యూనిట్, ప్రాధాన్యత కొనుగోలు కోసం విధానము ఫ్రేమ్వర్క్ కింద అర్హత ఉందని పేర్కొన్నారు. తేది 2018 డిసెంబర్ 21న మిషన్ డైరెక్టర్కు ఇదే విధమైన ప్రాతినిధ్యం ఇవ్వబడింది.

6 తేది 2019-20 కొనుగోలు ఆర్డర్ ఐ. ఎం. పి. సి. ఎల్. కు జారీ చేయబడుతుందని బయంతో మొదటి ప్రతివాది రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 226 కింద ఒక పిటిషన్ను దాఖలు చేశారు. మొదటి ప్రతివాది ఐ. ఎం. పి. సి. ఎల్. కు అనుకూలంగా వున్న కొనుగోలు ఆర్డర్ను సవాలు చేసి, టెండర్ ప్రక్రియ ద్వారా జాతీయ ఆయుష్ మిషన్ కార్యక్రమం కింద ఆయుర్వేద ఔషధాల సేకరణకు ఆదేశాలను కోరారు.

7 ప్రతివాదులు ఆయుర్వేద ఔషధాలను ఐ. ఎం. పి. సి. ఎల్ నుండి మాత్రమే కొనుగోలు చేసే పద్ధతిని అనుసరించడం చట్టవిరుద్ధమని హైకోర్టు అభిప్రాయపడింది. కార్యాచరణ మార్గదర్శకాలలోని 4వ పేరా ప్రకారం, ఆయుర్వేద మందులను కొనుగోలు చేయడానికి అప్పీలుదారు సూచించిన సంస్థల నుండి టెండర్లను ఆహ్వానించాలని హైకోర్టు

పార్ట్ ఎ

అభిప్రాయపడింది. అప్పీలుదారుడు ఐ. ఎం. పి. సి. ఎల్ నుండి మందులను కొనుగోలు చేయడానికి అనుమతించబడ్డాడు, సంవత్సరానికి ఇప్పటికే చేసిన చెల్లింపు మేర, 50 శాతం మేర మందుల కొనుగోలు ఆర్డర్ ఇప్పటికే ఐ. ఎం. పి. సి. ఎల్. కు ఇవ్వబడింది మరియు రూ 11 కోట్ల పూర్తి చెల్లింపు కేటాయించారు . మిగిలిన సరఫరాలకు పోటీ రేట్లు మరియు ఔషధాల నాణ్యత కోసం టెండర్లను ఆహ్వానించాలని అప్పీలుదారుని ఆదేశించారు. హైకోర్టు ఇలా పేర్కొంది:-

(ఐ) కార్యాచరణ మార్గదర్శకాలలోని 4వ పేరా ఆయుర్వేద మందులు మరియు ఔషధాల సేకరణకు 'మూలాలను' అందిస్తుంది;

(ఐఐ) పేరా 4 (6) (బి) ప్రకారం, రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలు మరియు సహకార సంఘాల పరిధిలోని ఐఎంపిసిఎల్ లేదా ఇతర పి ఎస్ యు లు మరియు మందుల దుకాణాల నుండి ఆయుర్వేద మందులను కొనుగోలు చేయడానికి గ్రాంట్-ఇన్-ఎయిడ్లో 50 శాతం ఉపయోగించబడుతుంది.

(ఐఐఐ) రాష్ట్ర ప్రభుత్వం లేదా సహకార సంఘాల పరిధిలోని మందుల దుకాణాలు మరియు పి ఎస్ యు ల నుండి ఆహ్వానం మందుల ధరలు మరియు నాణ్యతపై పోటీని పెంచుతుంది.

(ఐవి) తేది 2008 మే 8న భారత ప్రభుత్వం జారీ చేసిన ప్రకారం, "దేశంలో ఆయుర్వేద మరియు యునాని ఔషధాల చూచుట పూర్తిగా అభివృద్ధి చెందిన ఔషధ ప్రమాణాలు లేనందున, కొనుగోలు చేసిన మందులు సరైన నాణ్యత కలిగి గైరుహాజరీని నిర్ధారించడానికి కేంద్ర ప్రభుత్వ ఆరోగ్య పథకం పరిశోధనా మండలులు పూర్తిగా సన్నద్ధం కాలేదు. పేరా 4 (విఐ) (బి) ఔషధాల నాణ్యతను నొక్కి చెబుతుంది. నాణ్యమైన ఔషధాలను ఉత్పత్తి చేసే ఏకైక సంస్థ ఐ. ఎం. పి. సి. ఎల్ అని చూపించడానికి రికార్డులో ఏమీ లేదు.

(వి) రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలు మరియు సహకార సంఘాల పరిధిలోని ఐఎంపిసిఎల్ మరియు ఇతర పి ఎస్ యు లు ఫార్మసీల నుండి

పార్ట్ ఎ

టెండర్లను ఆహ్వానించకపోతే ఔషధాల నాణ్యతపై పోలిక చేయలేము; మరియు

(viii) ఆపరేషనల్ మార్గదర్శకాల యొక్క పేరా 4 (viii) (బి) లో సూచించిన సంస్థల మధ్య టెండర్లను ఆహ్వానించిన తర్వాతే ఆయుర్వేద ఔషధాల సేకరణ కోసం గ్రాంట్-ఇన్-ఎయిడ్లో కనీసం 50 శాతం ఉపయోగించాలి.

మిగిలిన గ్రాంట్-ఇన్-ఎయిడ్, ఏదైనా ఉంటే, పేరా 4 (viii) (సి) లో పేర్కొన్న పద్ధతిలో మందులను సేకరించడానికి ఉపయోగించబడుతుంది.

2. 0 సమర్పణలు

8 ఐ. ఎం. పి. సి. ఎల్ తరపున హాజరైన న్యాయవాది శ్రీ నరేష్ కౌశిక్ ఈ క్రింది సమర్పణలను కోరారు:-

(i) భారత ప్రభుత్వం ఐ. ఎం. పి. సి. ఎల్. లో 98.11 శాతం వాటాలను కలిగి ఉంది మరియు 1.89 శాతం వాటాలను కుమావోన్ మండల్ వికాస్ నిగమ్ లిమిటెడ్ ద్వారా ఉత్తరాఖండ్ ప్రభుత్వం కలిగి ఉంది. కేంద్ర ప్రభుత్వ ఆరోగ్య కార్యక్రమాల అవసరాలను తీర్చడానికి మరియు ఆయుష్ ఔషధాల నాణ్యతను నిర్ధారించడానికి ఐఎంపిసిఎల్ స్థాపించబడింది.

(ii) ఐ. ఎం. పి. సి. ఎల్. యొక్క ప్రత్యేకమైన సంస్థాగత వ్యవస్థ కారణంగా, సరసమైన ధరలకు నాణ్యమైన మందులను సరఫరా చేయడానికి ఇది చాలా అనుకూలంగా ఉంటుంది. ఐఎంపిసిఎల్ తయారు చేసే ఔషధాల ధరలను కేంద్ర ఆర్థిక మంత్రిత్వ శాఖ ఎప్పటికప్పుడు పరిశీలిస్తుంది. ఇతర సంస్థల నుండి ఔషధాల సేకరణ కూడా ఐ. ఎం. పి. సి. ఎల్. రేట్ల వద్ద ఉంటుంది, ఎందుకంటే ఈ రేట్లు సాధ్యమైనంత ఉత్తమమైన రేట్లుగా పరిగణించబడతాయి. ఇంకా, ఐ. ఎం.

పార్ట్ బి

పి. సి. ఎల్. తన సొంత ఔషధ పరీక్ష ప్రయోగశాలతో ఆయుర్వేద ఔషధాల ధృవీకరించబడే ఏకైక ప్రభుత్వ తయారీ సంస్థ,

(iii) తేది 1994 జూలై 16న భారత ప్రభుత్వం ఆయుర్వేద ఔషధాలను టెండర్ ద్వారా కొనుగోలు చేయలేమని ఒక ఉత్తర్వు జారీ చేసింది, ఎందుకంటే (ఎ) ఔషధాల తయారీకి అవసరమైన ముడి

పదార్థాల ధరలలో విస్తృత వైవిధ్యం ఉంది మరియు ఉపయోగించిన ముడి పదార్థాల నాణ్యత ఆధారంగా ఔషధం యొక్క ధర మారుతుంది; మరియు (బి) ముడి పదార్థాలు మరియు వాటి నాణ్యత పరంగా ఔషధాల ఖచ్చితమైన కూర్పును పరీక్షించడం సాధ్యం కాదు;

(iv) భారత ప్రభుత్వ ఆయుష్ మంత్రిత్వ శాఖ వివిధ సందర్భాల్లో ఆయుర్వేద మందులను నేరుగా ఐఎంపిసిఎల్ నుండి కొనుగోలు చేయాలని సిఫారసు చేసింది.

(v) రాష్ట్రం ఆస్తిని డిస్పోస్ ప్రతిపాదించిన చోట మాత్రమే టెండర్ ద్వారా కొనుగోలు చేయవచ్చు. ఈ సందర్భంలో, ప్రభుత్వ ఆస్తి డిస్పోస్ లేదు కాబట్టి, ఐ. ఎం. పి. సి. ఎల్ నుండి మందులను కొనుగోలు చేయడంలో పరోక్ష ఉద్దేశ్యం ఉందా అని నిర్ణయించడానికి హైకోర్టు సంబంధిత విషయాలను మాత్రమే పరిశీలించి ఉండాలి;

(vi) ఐ. ఎం. పి. సి. ఎల్ ఒక ప్రైవేట్ సంస్థ కాదు. అమ్మకం బహిరంగ మార్కెట్లో లేనప్పుడు గుత్తాధిపత్యానికి అవకాశం లేదు, ఇక్కడ ఔషధాల ధరలను ఆర్థిక మంత్రిత్వ శాఖలోని వ్యయ విభాగం పరిశీలిస్తుంది మరియు ఆ సంస్థను ఆయుష్ మంత్రిత్వ శాఖ అధికారులు నిర్వహిస్తారు.

(vii) కార్యాచరణ మార్గదర్శకాలలోని పేరా 4 (విఐ) (బి), ఐ. ఎం. పి. సి. ఎల్. ను ఇతర ప్రభుత్వ రంగ సంస్థలు, రాష్ట్ర ప్రభుత్వ పరిధిలోని మందుల దుకాణాలు మరియు సహకార సంఘాల నుండి "లేదా" అనే పదాన్ని ఉపయోగించడం ద్వారా వేరు చేస్తుంది.పేరా 4 (విఐ) (బి)

పార్ట్ బి

ఆయుష్ మందులు మరియు ఔషధాల నాణ్యతను నిర్ధారించడాన్ని నొక్కి చెబుతుంది.పేరా 4 (విఐ) (బి) లోని 'కనీసం' అనే పదబంధం సేకరణకు కనీస ప్రమాణాన్ని మాత్రమే అందిస్తుంది మరియు గరిష్ట పరిమితిని సూచించదు: మరియు

(విఐఐఐ) 4 (విఐ) (బి) మరియు 4 (విఐ) (సి) పేరాలను కలిపి చదివితే, ఐ. ఎం. పి. సి. ఎల్. లేదా ఇతర ప్రభుత్వ రంగ సంస్థల నుండి, రాష్ట్ర ప్రభుత్వం, సహకార సంఘాల క్రింద ఉన్న మందుల దుకాణాల నుండి మందులను సేకరించే విచక్షణ రాష్ట్రాలకు ఉందని స్పష్టం చేస్తుంది.పేరా 4 (విఐ) (బి) లో పేర్కొన్న సంస్థల నుండి మందులను కొనుగోలు చేసిన తర్వాత మిగిలి ఉన్న బడ్జెట్ ఏదైనా ఉంటే, ఇతర జి ఎం పి –కంప్లైంట్ సంస్థల నుండి మందులను కొనుగోలు చేయడానికి ఉపయోగించవచ్చు.

9 మొదటి ప్రతివాది తరఫున హాజరైన న్యాయవాది శ్రీ కాళీశ్వరం రాజ్ ఈ క్రింది సమర్పణలను కోరారు: –

(ఐ) పేరా 4 (విఐ) ఔషధాలను కొనుగోలు చేయగల సంస్థలను మాత్రమే వర్ణిస్తుంది –అంటే, ఎవరిని ప్రశ్నిస్తారు మరియు ఎలా అనే ప్రశ్న కాదు:

(ఎ) కార్యాచరణ మార్గదర్శకాలలోని పేరా 4 (విఐ) (బి) కనీసం 50 శాతం మందులను కొనుగోలు చేయాల్సిన సంస్థలను నిర్దేశిస్తుంది. 'లేదా' అనే పదం వాడకం, పేరాలో పేర్కొన్న అన్ని సంస్థలు ఐ. ఎం. పి. సి. ఎల్. కు సమానంగా మందులను సరఫరా చేయడానికి అర్హత కలిగి ఉన్నాయని సూచిస్తుంది: మరియు

(బి) పేరా 4 (విఐ) (బి) కొనుగోలు టెండర్ ప్రక్రియ ద్వారా జరగాలని నిర్దేశించనప్పటికీ, టెండర్ ప్రక్రియను నిబంధనలో చేర్చలేమని దీని అర్థం కాదు. పేరా 4 (విఐ) (బి)ను టెండర్ ప్రక్రియ లేకుండా పేర్కొన్న ఏదైనా సంస్థల నుండి సేకరణను అనుమతించులా అర్థం చేసుకుంటే, అదే వ్యాఖ్యానం 4 (విఐ) (సి) పేరాకు కూడా వర్తిస్తుంది. అలాగే, దీని అర్థం ప్రైవేట్

పార్ట్ బి సంస్థల నుండి

సేకరణకు కూడా టెండర్ ప్రక్రియ నిర్వహించాల్సిన అవసరం లేదు.

(ఐఐ)ఉత్తర ప్రదేశ్ రాష్ట్రం ఔషధాల సేకరణకు అర్హత కలిగిన సంస్థలలో ఒకదాన్ని ఏకపక్షంగా ఎంచుకోదు. పేరా 4 (విఐ) (బి) లో పేర్కొన్న అన్ని సంస్థలు సమాన హోదాలో ఉన్నట్లు గుర్తించబడ్డాయి. అందువల్ల, సేకరణ అనేది న్యాయమైన ప్రక్రియ ద్వారా ఉండాలి, దీనిలో అర్హత కలిగిన సంస్థలన్నింటికీ సేకరణ ఆర్డర్ను పొందడానికి అవకాశం ఇవ్వబడుతుంది.

(ఐఐఐ) అసాధారణమైన పరిస్థితులలో తప్ప, ప్రభుత్వ వేలం ద్వారా రాష్ట్ర బహుమతులు పంపిణీ చేయబడాలి అనేది స్థిరపడిన సూత్రం. తక్షణ సందర్భంలో ఐ. ఎం. పి. సి. ఎల్ నుండి మాత్రమే మందుల సేకరణకు హామీ ఇచ్చే అసాధారణ పరిస్థితులు లేవు: మరియు

(ఐవి) ఐ. ఎం. పి. సి. ఎల్ నుండి సేకరించిన ఔషధాల ధరను ఆడిట్ చేపట్టే పరిమిత ప్రయోజనం కోసం ఆర్థిక మంత్రిత్వ శాఖలోని వ్యయ విభాగం పరిశీలిస్తుంది. జాతీయ

ఫార్మాస్యూటికల్ ప్రైసింగ్ అథారిటీ ఔషధాల ధరలను ఆమోదిస్తుంది. ఆయుర్వేద ఔషధాల ధరలను నిర్ణయించే అధికారం లేదా నైపుణ్యం ఆర్థిక మంత్రిత్వ శాఖకు లేదు.

3. 0 విశ్లేషణ

10 కార్యాచరణ మార్గదర్శకాలలోని పేరా 4 (విఐ) (బి) ప్రకారం, సహాయ నిధులలో కనీసం 50 శాతం (ఐ) ఐ. ఎం. పి. సి. ఎల్. లేదా (ఐఐ) రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలు, సహకార సంఘాల పరిధిలోని ప్రభుత్వ రంగ సంస్థలు, మందుల దుకాణాల నుండి మందులను సేకరించడానికి ఉపయోగించాలని సూచిస్తుంది. ఆయుష్ మందులు మరియు ఔషధాల నాణ్యతను చూచుట, మంచి తయారీ పద్ధతులకు (జి. ఎం. పి) అనుగుణంగా ఉండే మందులను వాటి తయారీ యూనిట్లలో తయారు

పార్ట్ బి

చేయాలని ఈ నిబంధన సూచిస్తుంది. పేరాగ్రాఫ్ 4 (విఐ) (సి) ప్రకారం, మిగిలిన గ్రాంట్-ఇన్-ఎయిడ్ను చెల్లుబాటు అయ్యే తయారీ లైసెన్సులు ఉన్న ఇతర గుడ్ మాన్యుఫ్యాక్చరింగ్ ప్రాక్టీసెస్ (జి ఎం పి) కంప్లైంట్ యూనిట్ల నుండి మందులను సేకరించడానికి ఉపయోగించవచ్చు. నామినేషన్ ద్వారా కార్యాచరణ మార్గదర్శకాలలోని పేరా 4 (విఐ) (బి) కింద ఆయుర్వేద ఔషధాల కొనుగోలుకు అప్పీలుదారు ఐ. ఎం. పి. సి. ఎల్. కు ఒప్పందాన్ని మంజూరు చేశారు, తద్వారా పేరాలో పేర్కొన్న ఇతర యూనిట్లను తొలగించారు. అప్పీలుదారు యొక్క ఈ చర్య అహేతుక మరియు ఆర్టికల్ 14 యొక్క ఉల్లంఘనగా సవాలు చేయబడింది.చట్టం ప్రకారం అప్పీలుదారు చర్య అనుమతించబడుతుందా అని నిర్ణయించడానికి పేరా 4 (విఐ) (బ్) ను అర్థం చేసుకునే ముందు, ప్రభుత్వ ఒప్పందాల శాసనము న్యాయ సమీక్ష మేరకి సంబంధించిన చట్టాన్ని చర్చించాలి.

3. 1 రాష్ట్ర విస్తీర్ణం ః అధికారం మరియు విధి కలయిక

11 రాజ్యాంగం గుర్తించిన సామాజిక-ఆర్థిక హక్కులను సాకారం చేయడంలో సంక్షేమ రాజ్యం కీలక పాత్ర పోషిస్తుంది. రాజ్యాంగబద్ధమైన బాధ్యతల కింద రాష్ట్రం అందించే సామాజిక సంక్షేమ ప్రయోజనాలను సాధారణంగా 'ఔదార్యం' అనే భాషలో అర్థం చేసుకుంటారు, ఈ పదాన్ని ఉదారంగా విరాళాన్ని వివరించడానికి ఉపయోగిస్తారు. సామాజిక భద్రతా ప్రయోజనాలు, ఉద్యోగాలు, వృత్తిపరమైన లైసెన్సులు, ఒప్పందాలు మరియు ప్రజా వనరులను ఉపయోగించడం వంటి ప్రభుత్వ చర్యలన్నింటినీ ప్రభుత్వ ఔదార్యం సిద్ధాంతపరమైన అపోహలకు దారితీస్తుంది.

దీనికి కారణం ఇది రాష్ట్ర అధికారాన్ని విధితో మిళితం చేస్తుంది.పౌరుల శ్రేయస్సు కోసం కృషి చేయడాన్ని రాజ్యాంగం వాంఛనీయ లక్ష్యంగా గుర్తించింది. ఇలా చేయడం ద్వారా పౌరుల శ్రేయస్సును చూసే బాధ్యతను రాజ్యాంగం రాష్ట్రానికి అప్పగిస్తుంది. పౌరుల శ్రేయస్సును నిర్ధారించే లక్ష్యంతో ప్రభుత్వ చర్యలను 'ఉదారత' దృష్టికోణం ద్వారా గ్రహించలేము. అటువంటి పదజాలం యొక్క

ఉపయోగం 'భారత ప్రజలు' తమ ప్రయోజనాలను పరిరక్షించడానికి మరియు కాపాడుకోవడానికి రాష్ట్రంతో కుదుర్చుకున్న సామాజిక ఒప్పందం యొక్క పవిత్రతను తగ్గిస్తుంది.

3. 2 ప్రభుత్వ ఒప్పందాలపై న్యాయపరమైన సమీక్షః విస్తరించి మరియు పరిధి

12 పేరా 4 (viii) (బి) ఆయుర్వేద ఔషధాలను ఏ అంశాల నుండి సేకరించవచ్చో సూచిస్తుంది. వాటిని ఏ పద్ధతి ద్వారా పొందవచ్చో ఈ పేరా సూచించదు. సేకరణ పద్ధతి సూచించబడలేదు కాబట్టి, 'నామినేషన్' ద్వారా మందులను కొనుగోలు చేసే వివేచనానుసారము తనకు ఉందని అప్పీలుదారు వాదించారు. మరోవైపు, కార్యాచరణ మార్గదర్శకాలు సేకరణ పద్ధతిని సూచించనందున, 'నామినేషన్' ద్వారా మందులను సేకరించడానికి కార్యనిర్వాహకుడికి హద్దులేని విచక్షణపరిది ఇవ్వలేమని ప్రతివాది వాదించారు.

13 1950 ప్రారంభంలో, ప్రభుత్వం ద్వారా ఒప్పందాలను ముగించే ప్రక్రియపై న్యాయ సమీక్ష పరిమితం చేయబడింది. ప్రభుత్వ విధానము ఆధారంగా న్యాయస్థానాలు రాష్ట్రాలకు తగిన గౌరవాన్ని అనుమతించాయి.. **సి. కె. అచ్యుతన్ వర్సెస్ కేరళ రాష్ట్రం**([5] *ఏఐఆర్ 1959 ఎస్ సి 490*) కేసులో, ఈ న్యాయస్థానం యొక్క రాజ్యాంగ ధర్మాసనం, వారు చేయాలనుకుంటున్న ఒప్పందాలను నెరవేర్చడానికి, వారి ఇష్టానికి అనుగుణంగా ఒక వ్యక్తిని ఎంచుకోవడానికి ప్రభుత్వానికి అవకాశం ఉందని పేర్కొంది. ఒక పక్షం మరొక పక్షం పైన ఎన్నుకోబడినప్పుడు, వ్యధితుడు పక్షం, ఆర్టికల్ 14 యొక్క రక్షణను పొందలేదని కోర్టు అభిప్రాయపడింది, ఎందుకంటే అది ఎవరితో ఒప్పందం కుదుర్చుకుంటుందో ఎంచుకునే విచక్షణాధికారం ప్రభుత్వానికి ఉంది.

14 సంవత్సరాలుగా, ఈ న్యాయస్థానం ప్రభుత్వ చర్య యొక్క ప్రామాణికతను పరీక్షించడానికి ఆర్టికల్ 14 కింద మధ్యవర్తిత్వరహిత ప్రమాణాన్ని వర్తింపజేసింది. **రమణదయరామ్ శెట్టి v.ఇంటర్నేషనల్ ఎయిర్పోర్ట్ అథారిటీ ఆఫ్ ఇండియా**(*[6] 1979 (3) ఎస్ సిసి 489; స్టెర్లింగ్ కంప్యూటర్స్ లిమిటెడ్ వర్సెస్ ఎం/స్ ఎం మరియు పబ్లికేషన్స్ లిమిటెడ్, (1993) 1 ఎస్ సిసి 445; జెస్పర్ I. స్లాంగ్ వర్సెస్ స్టేట్ ఆఫ్ మేఘాలయ, (2004) 11 ఎస్ సిసి 485; అసోసియేషన్ ఆఫ్ రిజిస్ట్రేషన్ ప్లేట్స్ వర్సెస్ యూనియన్ ఆఫ్ ఇండియా, (2005) 1 ఎస్ సిసి 679.*), ఈ న్యాయస్థానానికి చెందిన ముగ్గురు న్యాయమూర్తుల ధర్మాసనం రాష్ట్ర ఔదార్యాన్ని మంజూరు చేయడంలో ప్రభుత్వానికి అపరిమిత విచక్షణానుసారము లేదని, అది న్యాయంగా పని చేయాలని గమనించార. **న్యూ హోరిజన్స్ లిమిటెడ్ వర్సెస్ యూనియన్ ఆఫ్ ఇండియా**(*[7] (1995) 1 SCC 478 పార్ట్ C*) లో, టెలికమ్యూనికేషన్ విభాగం, టెలిఫోన్ డైరెక్టరీల ప్రింటింగ్, బైండింగ్ మరియు సరఫరా కోసం సీల్డ టెండర్లను ఆహ్వానించింది. టెండర్లకు సూచించిన అర్హత ప్రమాణాల చెల్లుబాటును నిర్ణయించేటప్పుడు, ఒప్పందం కుదుర్చుకున్నప్పుడు రాష్ట్రం ఒక ప్రైవేట్ వ్యక్తితో సమానంగా నిలబడదని న్యాయస్థానం గమనించింది. ఉద్యోగాలు ఇచ్చే సమయంలో అయినా లేదా కాంట్రాక్టులలోకి ప్రవేశించే సమయంలో అయినా ప్రజలతో వ్యవహరించేటప్పుడు ప్రభుత్వం ఏకపక్షంగా పని చేయాలని న్యాయస్థానం అభిప్రాయపడింది. సంబంధిత పరిశీలనలు క్రింద పొందుపరచబడ్డాయ

17. ప్రారంభంలో, ఒప్పందం కుదుర్చుకునే విషయంలో, తనకు నచ్చిన ఎవరితోనైనా ఒప్పందం కుదుర్చుకునే స్వేచ్ఛ ఉన్న ప్రైవేట్ వ్యక్తితో సమానంగా రాష్ట్రం నిలబడదని మేము సూచించవచ్చు. **రాష్ట్రం దాని వివిధ విధులను అమలు చేయదం లో, రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 14**

పార్ట్ సి **యొక్క ఆదేశం ద్వారా నిర్వహించబడుతుంది, ఇది రాష్ట్ర పనితీరులో ఏకపక్షతను మినహాయిస్తుంది మరియు రాష్ట్రం న్యాయంగా మరియు సహేతుకంగా వ్యవహరించాల్సిన అవసరం ఉంది. ఒప్పందాన్ని చేసే విషయంలో రాష్ట్ర చర్య ఈ ప్రమాణాన్ని సంతృప్తి పరచాలి. అంతేకాకుండా, ఒక ఒప్పందంలో రాష్ట్ర ఖజానా నుండి అయ్యే ఖర్చు లేదా ప్రజా ఆదాయాన్ని పెంచడం ఉంటుంది, తత్ఫలితంగా ఒప్పందాన్ని అవార్డు చేయడానికి వ్యక్తిని ఎంపిక చేసే విషయంలో వివేచనానుసారమును అటువంటి ఎంపికలో ఉన్న ప్రజా ప్రయోజనాన్ని దృష్టిలో ఉంచుకుని అమలు చేయాలి.**

అందువల్ల, ఈ న్యాయస్థానం యొక్క నిర్ణయాలు, ప్రజలతో వ్యవహరించేటప్పుడు, ఉద్యోగాలు ఇవ్వడం ద్వారా లేదా ఒప్పందాలు చేయడం ద్వారా లేదా కోటాలు లేదా

లైసెన్సులు జారీ చేయడం ద్వారా లేదా ఇతర రకాల ఔదార్యాన్ని మంజూరు చేయడం ద్వారా, ప్రభుత్వం తన ఇష్టానుసారం అహేతుక వ్యవహరించదని మరియు ఒక ప్రైవేట్ వ్యక్తి వలె, తనకు నచ్చిన వ్యక్తితో వ్యవహరించదని, కానీ దాని చర్య అహేతుకంగా లేదా అసంబద్ధంగా లేని ప్రమాణాలు లేదా నిబంధనలకు అనుగుణంగా ఉండాలి. అయితే, పరిపాలనా రంగంలో పనిచేసే పరిపాలనా సంస్థకు "కీళ్ళలో స్వేచ్ఛగా ఆడటం" యొక్క నిర్దిష్ట కొలత అవసరమని గుర్తించబడింది."అన

(ప్రాధాన్యత ఇవ్వబడింది)

---

15 **ఫుడ్ కార్పొరేషన్ ఆఫ్ ఇండియా వర్సెస్ ఎం/ఎస్ కామధేను పశువుల మేత పరిశ్రమలు(**[8] *(1993) 1 SCC 71 పార్ట్ C*), కేసులో ఈ న్యాయస్థానం 'ఒప్పంద

పార్ట్ సి రంగంలో [--------] రాష్ట్రం మరియు దాని సాధనాలన్నీ రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 14కి అనుగుణంగా ఉండాలని పేర్కొంది.' దెబ్బతిన్న బియ్యం నిల్వ కోసం సమర్పించిన అత్యధిక టెండర్ను స్వీకరించు అప్పీలుదారు నిరాకరించడాన్ని సవాలు చేస్తూ ప్రతివాది హైకోర్టులో రిట్ పిటిషన్ దాఖలు చేశారు. ఈ కోర్టు ఇలా పేర్కొంది:

"7. అన్ని ఇతర రాష్ట్ర చర్యల మాదిరిగానే ఒప్పంద రంగంలో, రాష్ట్రం మరియు దాని అన్ని సాధనాలు రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 14కి అనుగుణంగా ఉండాలి, ఇందులో మధ్యవర్తిత్వం అనేది ఒక ముఖ్యమైన అంశం. ప్రజా చట్టంలో అనియంత్రిత వివేచనానుసారము లేదు: ప్రజా అధికారం వాటిని ప్రజా శ్రేయస్సు కోసం మాత్రమే ఉపయోగించుకునే అధికారాలను కలిగి ఉంటుంది. ఇది న్యాయంగా వ్యవహరించాల్సిన బాధ్యతను మరియు 'చర్యలో క్రీడ స్ఫూర్తి' అనే విధానాన్న విధిస్తుంది. మంచి పరిపాలనలో భాగంగా ఈ బాధ్యతను సక్రమంగా పాటించడం ప్రతి పౌరుడికి, రాష్ట్రం మరియు దాని సాధనాలతో తన పరస్పర చర్యలో న్యాయంగా వ్యవహరించాలని సహేతుకమైన లేదా చట్టబద్ధమైన నిరీక్షణను పెంచుతుంది, ఈ అంశం అన్ని రాష్ట్ర చర్యలలో నిర్ణయం తీసుకునే ప్రక్రియలో అవసరమైన భాగాన్ని ఏర్పరుస్తుంది. రాష్ట్ర చర్యలో విచక్షణ లేని ఈ అవసరాన్ని తీర్చడానికి, అందువల్ల, పరిగణనలోకి తీసుకోవడం మరియు తగిన ప్రాముఖ్యత ఇవ్వడం అవసరం నిర్ణయం వల్ల

ప్రభావితమయ్యే వ్యక్తుల యొక్క సహేతుకమైన లేదా చట్టబద్ధమైన అంచనాలు లేదా అధికారాన్ని వినియోగించడంలో అన్యాయం అనేది ఇచ్చిన కేసులో నిర్ణయం యొక్క నిజాయితీని ప్రభావితం చేయడమే కాకుండా అధికార దురుపయోగము లేదా మితిమీరిన చర్యకు సమానం కావచ్చు. అలా తీసుకున్న నిర్ణయం ఏకపక్షత ప్రాతిపదికన సవాలుకు గురవుతుంది.చట్టబద్ధమైన పాలన అధికార వినియోగంలో వివేచనానుసారమును పూర్తిగా తొలగించదు,

పార్ట్ సి

ఎందుకంటే ఇది అవాస్తవికం, కానీ శాసనము సమీక్ష ద్వారా దాని వినియోగంపై నియంత్రణను అందిస్తుంది."అని.

---

3. 2.1 టెండర్ః రాజ్యాంగబద్ధమైనఅవసరమా?

---

16 ప్రభుత్వ కాంట్రాక్టులను పారదర్శక ప్రక్రియ ద్వారా మంజూరు చేయాలని ఈ న్యాయస్థానం నిరంతరం తీర్పు ఇచ్చింది. టెండర్లను ఆహ్వానించే ప్రక్రియ పోటీ సంస్థలకు సమాన అవకాశాన్ని కల్పిస్తుంది. టెండర్లను ఆహ్వానించడం లేదా బహిరంగ వేలంపాటలు నిర్వహించడం అనే సూత్రం నుండి నిష్క్రమణకు హామీ ఇచ్చే పరిస్థితులు ఉన్నప్పటికీ, నిష్క్రమణ అసమంజసమైనది లేదా వివక్షతతో ఉండకూడదు.([9] *ఎం/ఎస్ కస్తూరి లాల్ లక్ష్మీ రెడ్డి వర్సెస్ జమ్మూ కాశ్మీర్ రాష్ట్రం, (1980) 4 ఎస్ సిసి 1; సచ్చిదానంద్ పాండే వర్సెస్ పశ్చిమ బెంగాల్ రాష్ట్రం, (1980) 4 ఎస్ సిసి 1; హాజీ టి. ఎం. హసమ్ రావ్తర్ వర్సెస్ కేరళ ఫైనాన్షియల్ కార్పొరేషన్ (1988) 1 ఎస్ సిసి 166*) **సెంటర్ ఫర్ పబ్లిక్ ఇంటరెస్ట్ లిటిగేషన్ వర్సెస్ యూనియన్ ఆఫ్ ఇండియా(** [10] *(2012) 3 ఎస్ సిసి*) కేసులో 'ఫస్ట్–కమ్–ఫస్ట్ సర్వ్' విధానము సహజ వనరులను దూరం చేస్తూ అహేతుక ఉందని నిర్ధారించబడింది. అయితే, వేలం అనేది కేటాయించుట యొక్క 'ఇష్టపడే' పద్ధతి అయినప్పటికీ, దీనిని రాజ్యాంగపరమైన అవసరంగా భావించలేమని న్యాయస్థానం అభిప్రాయపడింది.

17 **సహజ వనరుల కేటాయించుట ప్రత్యేక సూచన సంఖ్య 1 లో2012**([11] *(2012) 10 SCC 1*), 2జి రేడియో స్పెక్ట్రం కేటాయించడానికి ఉపయోగించే ఫస్ట్–కమ్–ఫస్ట్ సర్వ్ పద్ధతి అహేతుక మరియు చట్టవిరుద్ధమని ఈ న్యాయస్థానం తీర్పు ఇచ్చిన **సెంటర్ ఫర్ పబ్లిక్ ఇంటరెస్ట్ లిటిగేషన్** (పైన పేర్కొన్న) లో నిర్ణయం నేపథ్యంలో రాష్ట్రపతి సూచన చేయబడింది. 'అన్ని రంగాలలో మరియు అన్ని

పరిస్థితులలో అన్ని సహజ వనరులను పారవేయడానికి అనుమతించదగిన ఏకైక పద్ధతి వేలం నిర్వహించడం ద్వారా ఉందా' అనే దానిపై సూచన ఉంది. సహజ వనరుల విషయంలో తన అభిప్రాయంతో ఏకీభవించిన జస్టిస్ ఖేహ ఆర్టికల్ 14 ప్రకారం వేలానికి అనుకూలంగా రాజ్యాంగ ఆదేశం లేనప్పటికీ, వేలం ద్వారా కేటాయించుట నియమం నుండి విచలనాన్ని ఏకపక్షత మరియు న్యాయబద్ధత **ప్రాతిపదికన పరీక్షించాలని కేటాయించుట** (పైన పేర్కొన్న) పేర్కొంది. ఈ సందర్భంలో, ఈ క్రింది విధంగా గమనించబడింది.

"148. మా అభిప్రాయం ప్రకారం, వేలం అనేది సహజ వనరుల పరాయీకరణ/కేటాయింపుకు మరింత ప్రాధాన్యతగల పద్ధతి అయినప్పటికీ, అన్ని సహజ వనరుల పరాయీకరణకు రాజ్యాంగపరమైన అవసరం లేదా పరిమితిగా పరిగణించలేము, అందువల్ల, వేలం కాకుండా ప్రతి పద్ధతిని రాజ్యాంగ ఆదేశానికి అతీతమైనదిగా కొట్టివేయలేము. 149 పైన సూత్రాలకు సంబంధించి, వేలంపాటను ఒక విధానంగా రాజ్యాంగ సూత్రం యొక్క హోదాను ఇవ్వలేమని మేము అభిప్రాయపడ్డాము.సహజ వనరుల పరాయీకరణ అనేది ఒక విధానముపరమైన నిర్ణయం, అందువల్ల దాని కోసం అవలంబించిన మార్గాలు కార్యనిర్వాహక అధికారాలు.ఏదేమైనా, అటువంటి విధానము నిర్ణయానికి సామాజిక లేదా సంక్షేమ ప్రయోజనం మద్దతు లేనప్పుడు, మరియు విలువైన మరియు కొరతగల సహజ వనరులు ప్రైవేట్ వ్యవస్థాపకులను గరిష్టంగా లాభించే వాణిజ్య ప్రయోజనాల కోసం పరాయీకరణ చేయబడినప్పుడు, పోటీ మరియు ఆదాయాన్ని గరిష్టంగా పెంచేవి కాకుండా ఇతర మార్గాలను దత్తత అహేతుక ఉండవచ్చు మరియు రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 14 యొక్క కోపాన్ని ఎదుర్కోవచ్చు.అందువల్ల, ఒక పద్ధతిని సూచించడం లేదా

పార్ట్సి

నిషేధించడం కంటే, సహజ వనరులను పారవేసే పద్ధతుల యొక్క న్యాయపరమైన పరిశీలన, మనం పైన పేర్కొన్న సూత్రాలకు అనుగుణంగా, ప్రతి కేసు యొక్క వాస్తవాలు మరియు పరిస్థితులపై ఆధారపడి ఉండాలని మేము నమ్ముతున్నాము. ఇది విఫలమైతే, న్యాయ సమీక్ష

అధికారాన్ని వినియోగించుకొని, రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 14కి విరుద్ధంగా ఉన్నందున కార్యనిర్వాహక చర్యను అహేతుక, అన్యాయంగా, అసమంజసమైనదిగా మరియు విచిత్రమైనదిగా న్యాయస్థానం పేర్కొంటుంది."

18 **వల్లియనూర్ ఇయర్కై పడుకప్పు మైయం వర్సెస్ యూనియన్ ఆఫ్ ఇండియా**(*12 (2009) 7 SCC 561*) లో, టెండర్ ద్వారా నీరు, విద్యుత్, ముడి పదార్థాలు వంటి వనరులను కేటాయించడానికి రాష్ట్రం కట్టుబడి ఉండదని, ప్రైవేట్ పారిశ్రామికవేత్తతో చర్చలు జరపడానికి స్వేచ్ఛ ఉందని ఈ న్యాయస్థానం ముగ్గురు న్యాయమూర్తుల ధర్మాసనం పేర్కొంది. ఆ సందర్భంలో, పాండిచ్చేరి ప్రభుత్వం ఎటువంటి జారీ లేకుండా పాండిచ్చేరి నౌకాశ్రయం అభివృద్ధికి ఒక ఒప్పందం కుదుర్చుకుంది.ప్రకటనలు లేదా టెండర్లను ఆహ్వానించడం చారిత్రక, రాజకీయ మరియు ఇతర కారణాల వల్ల, కేంద్రపాలిత ప్రాంతం ఇంకా పారిశ్రామికంగా అభివృద్ధి చెందలేదని, అందువల్ల, పరిశ్రమలను ఏర్పాటు చేయడానికి వారిని ఒప్పించడానికి పారిశ్రామికవేత్తలకు ఆకర్షణీయమైన నిబంధనలను అందించాలని పాండిచ్చేరి ప్రభుత్వం తీసుకున్న చర్య సమర్థనీయమని ఈ న్యాయస్థానం అభిప్రాయపడింది. సంబంధిత పరిశీలనలు క్రింద పొందుపరచబడ్డాయి

"171. .నీరు , విద్యుత్, ముడి పదార్థాలు మొదలైన వనరులను నౌకాశ్రయం అభివృద్ధిని ప్రోత్సహించే ఉద్దేశ్యంతో రాష్ట్రం కేటాయిస్తున్నఇలాంటి సందర్భంలో, ఈ ఓడరేవు అభివృద్ధిని ఒక

పార్ట్ సి

నిర్దిష్ట పద్ధతిలో కోరుకుంటున్నట్లు ప్రకటనలు చేసి ప్రజలకు చెప్పడానికి రాష్ట్రం కట్టుబడి ఉందని, ఆసక్తి ఉన్నవారిని ఈ ప్రయోజనం కోసం ప్రతిపాదనలతో ముందుకు రావడానికి ఆహ్వానించాలని ఈ న్యాయస్థానం భావించడం లేదు. రాష్ట్రం సబబుదని భావిస్తే అలా చేయడానికి ఎంచుకోవచ్చు మరియు ఇచ్చిన పరిస్థితిలో అలా చేయడం రాష్ట్రానికి ప్రయోజనకరంగా మారవచ్చు, కానీ ఏదైనా ప్రైవేట్ పక్షం రాష్ట్రం ముందు వచ్చి ఓడరేవును అభివృద్ధి చేయడానికి ముందుకొస్తే, అటువంటి పక్షంతో చర్చలు జరిపి, ఓడరేవు అభివృద్ధి ప్రయోజనం కోసం వనరులు మరియు ఇతర సౌకర్యాలను అందించడానికి అంగీకరిస్తే రాష్ట్రం ఏ రాజ్యాంగ బాధ్యతను ఉల్లంఘించదు.

172. ప్రతివాది 11 కి "దయచేసి వేచి ఉండండి, నేను మొదట ప్రకటన చేస్తాను, ఏదైనా ఇతర ఆఫర్లు వస్తున్నాయో లేదో చూడండి, ఆపై అన్ని ఆఫర్లను పరిగణనలోకి తీసుకున్న తరువాత, నేను మీ ద్వారా పోర్టును అభివృద్ధి చేయాలా వద్దా అని నిర్ణయించుకోండి" అని చెప్పడానికి రాష్ట్రం బాధ్యత వహించదు.చారిత్రక, రాజకీయ మరియు ఇతర కారణాల వల్ల ఇంకా పారిశ్రామికంగా అభివృద్ధి చెందని మరియు పరిశ్రమలను ఏర్పాటు చేయడానికి వారిని ఒప్పించడానికి పారిశ్రామికవేత్తలకు ఆకర్షణీయమైన నిబంధనలను అందించాల్సిన పాండిచ్చేరి వంటి ప్రాంతంలో, అటువంటి విధానాన్ని నొక్కిచెప్పడం చాలా అవాస్తవం. అటువంటి సందర్భంలో ఓడరేవును అభివృద్ధి చేయడానికి ప్రేరేపించే ఉద్దేశ్యంతో ఒక ప్రైవేట్ పారిశ్రామికవేత్తతో చర్చలు జరపడానికి రాష్ట్రం స్వేచ్ఛగా ఉండాలి మరియు ఓడరేవును అభివృద్ధి చేయడానికి వనరులు మరియు ఇతర సౌకర్యాలను అందించడానికి అటువంటి పారిశ్రామికవేత్తతో రాష్ట్రం ఒప్పందం కుదుర్చుకుంటే, ఒప్పందం చెల్లదని అనకూడదు ఎందుకంటే రాష్ట్రం నిజాయితీగా, సహేతుకంగా మరియు ప్రజా ప్రయోజనంలో వ్యవహరించింది

పార్ట్ సి

."19 **నగర్ నిగమ్ వర్సెస్ అల్ ఫర్హీమ్ మీట్ ఎక్స్పోర్టర్స్ (పి) లిమిటెడ్**[13] *(2006) 13 SCC 382* () కేసులో, ప్రతివాది అప్పీలుదారు-కార్పొరేషన్ యాజమాన్యంలోని కబేళాను నడపడానికి ఒక సంవత్సరం పాటు లైసెన్స్ మంజూరు చేయబడింది. లైసెన్స్ వ్యవధి పూర్తయిన తరువాత, అప్పీలుదారు ఒక కొత్త ఒప్పందాన్ని మంజూరు చేయడానికి దరఖాస్తులను ఆహ్వానించే ప్రకటన చెహశారు . ప్రతివాదులు ఆ ప్రకటనను సవాలు చేశారు .రాష్ట్రం, దాని కార్పొరేషన్లు, పరికరాలు మరియు ఏజెన్సీల ఒప్పందాలను సాధారణ నియమంగా పబ్లిక్ టెండర్ ద్వారా మంజూరు చేయాలనేది ఆర్టికల్ 14లో ప్రతిపాదించిన ఏకపక్షత లేని సూత్రం యొక్క అవసరమని కోర్టు అభిప్రాయపడింది. ప్రభుత్వ కాంట్రాక్టుల మంజూరులో పారదర్శకతను కొనసాగించడం అవసరమని పేర్కొన్న కోర్టు, రాష్ట్రం కాంట్రాక్టులను టెండర్ ద్వారా మాత్రమే ఇవ్వాలని, ప్రైవేట్ చర్చల ద్వారా కాదని తీర్పు ఇచ్చింది.'వాణిజ్యం యొక్క స్వభావం లేదా ఔదార్యం లేదా మరేదైనా మంచి కారణాల వల్ల' అసాధారణమైన పరిస్థితులలో మాత్రమే ప్రైవేట్ సంప్రదింపుల ద్వారా ఒప్పందాన్ని మంజూరు చేయవచ్చని ఈ న్యాయస్థానం అభిప్రాయపడింది.జాబితా చేయబడిన

కొన్ని అసాధారణ పరిస్థితులుః(ఎ) ప్రకృతి వైపరీత్యాలు మరియు అత్యవసర పరిస్థితుల్లో కాంట్రాక్టుల అధినిర్ణయము; (బి) సరఫరాదారుకు వస్తువులపై ప్రత్యేక హక్కులు ఉన్న మరియు సహేతుకమైన ప్రత్యామ్నాయం లేని పరిస్థితులు; మరియు (సి) వేలం పాడుటదారులు లేని లేదా ప్రతిపాదించిన వేలం పాడుట చాలా తక్కువగా ఉన్న పరిస్థితులు.చుట్టుపక్కల పరిస్థితుల దృష్ట్యా బహిరంగ వేలం కలిగిఉండు అసాధ్యమైన పరిస్థితులలో బహిరంగ వేలం నిర్వహించకుండా కాంట్రాక్టుల అధినిర్ణయమును న్యాయస్థానం సమర్థించింది .టెండర్లను ఆహ్వానించడం వంటి పారదర్శక ప్రక్రియను అనుసరించకుండా ఒప్పందాన్ని కేటాయించే సాధారణ నియమం నుండి ప్రభుత్వం వైదొలిగినప్పుడు, ఆర్టికల్ 14లో ప్రతిపాదించిన సూత్రాల ఆధారంగా తన చర్యలను సమర్థించుకోవాలిః

> 13. పబ్లిక్ కాంట్రాక్టుల మంజూరులో పారదర్శకతను కొనసాగించాల్సిన అవసరాన్ని ఈ న్యాయస్థానం పదేపదే నొక్కి చెప్పింది. సాధారణంగా , ప్రసిద్ధ వార్తాపత్రికలలో ప్రకటనలు జారీ చేసిన తర్వాత బహిరంగ వేలం కలిగిఉండు ద్వారా పారదర్శకత నిర్వహణతో పాటు రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 14కు పాటింపు ఉండేలా చూసుకోవాలి.ఈ కేసులో అలా జరగలేదు.నగర్ నిగమ్ ఈ ఒప్పందాన్ని ప్రచారం చేసినప్పటికీ, దానిని ఒక నిర్దిష్ట పక్షానికి (ప్రతివాది 1) 10 సంవత్సరాల పాటు ఇవ్వాలని హైకోర్టు ఆదేశించింది.ఇది స్పష్టంగా చట్టవిరుద్ధం.
>
> 14. సాధారణంగా రాష్ట్రం లేదా దాని పరికరాలు ప్రైవేట్ సంప్రదింపుల ద్వారా కాంట్రాక్టులు ఇవ్వకూడదని, కానీ విస్తృతమైన ప్రచారం తర్వాత బహిరంగ వేలం/టెండర్ ద్వారా ఇవ్వాలనేది బాగా స్థిరపడింది. ఈ సందర్భంలో ఒప్పందం ప్రైవేట్ సంప్రదింపుల ద్వారా మాత్రమే ఇవ్వబడలేదు, కానీ సంప్రదింపులను హైకోర్టు స్వయంగా నిర్వహించింది, ఇది అనుమతించబడదు.
>
> 15. అరుదైన మరియు అసాధారణమైన సందర్భాల్లో, వాణిజ్యం లేదా ఔదార్యం యొక్క స్వభావాన్ని పరిగణనలోకి తీసుకుంటే లేదా మరేదైనా మంచి కారణాల వల్ల, ఒక ఒప్పందాన్ని వ్యక్తిగత సంప్రదింపుల ద్వారా మంజూరు

చేయవలసి రావచ్చని మాకు ఎటువంటి సందేహం లేదు, కానీ సాధారణంగా అది ప్రజల విశ్వాసాన్ని కదిలిస్తుంది కాబట్టి చేయకూడదు.

పార్ట్ సి

16. రాష్ట్రం, దాని కార్పొరేషన్లు, పరికరాలు మరియు ఏజెన్సీలు సాధారణంగా అర్హులైన వ్యక్తుల నుండి టెండర్లను ఆహ్వానించడం ద్వారా పబ్లిక్ వేలం/పబ్లిక్ టెండర్ ద్వారా కాంట్రాక్టులను మంజూరు చేయాలని శాసనము బాగా స్థిరపడింది మరియు పబ్లిక్ వేలం అధిసూచన లేదా టెండర్లను ఆహ్వానించడం వేలం తేదీ, సమయం మరియు ప్రదేశం, వేలం విషయం, సాంకేతిక లక్షణాలు, అంచనా వ్యయం, బయటి డబ్బు డిపాజిట్ మొదలైన అన్ని సంబంధిత వివరాలతో ఆ ప్రాంతంలో విస్తృతంగా ప్రచారంలో ఉన్న ప్రసిద్ధ దినపత్రికల్లో ప్రచారం చేయాలి. పబ్లిక్ వేలం/పబ్లిక్ టెండర్ ద్వారా ప్రభుత్వ కాంట్రాక్టుల అధినిర్ణయము అనేది ప్రజా సేకరణలో పారదర్శకతను చూచుట ప్రభుత్వ సేకరణలో ఆర్థిక వ్యవస్థ మరియు సామర్థ్యాన్ని పెంచడం, టెండర్ చేసేవారి మధ్య ఆరోగ్యకరమైన పోటీని ప్రోత్సహించడం, టెండర్ చేసే వారందరికీ న్యాయమైన మరియు సమానమైన చికిత్సను నిబంధనలు చేయు మరియు సంబంధిత పాధికారులు అక్రమాలు, జోక్యం మరియు అవినీతి పద్ధతులను తొలగించడం.రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 14 ప్రకారం ఇది అవసరం.ఏదేమైనా, అరుదైన మరియు అసాధారణమైన సందర్భాల్లో, ఉదాహరణకు ప్రభుత్వం ప్రకటించిన ప్రకృతి వైపరీత్యాలు మరియు అత్యవసర పరిస్థితుల సమయంలో; ఒకే వనరు నుండి మాత్రమే సేకరణ సాధ్యమైతే; సరఫరాదారు లేదా కాంట్రాక్టర్కు వస్తువులు లేదా సేవలకు సంబంధించి ప్రత్యేక హక్కులు ఉన్నట్లయితే మరియు సహేతుకమైన ప్రత్యమ్నాయముం లేదా ప్రత్యమ్నాయముం లేనట్లయితే; వేలం అనేక తేదీలలో జరిగినప్పటికీ, వేలంపాటలు లేనప్పుడు లేదా వేలంపాటలు చాలా

పార్ట్ సి

తక్కువగా ఉన్నట్లయితే, ఈ సాధారణ నియమం నుండి వైదొలగవచ్చు మరియు అటువంటి ఒప్పందాలను "ప్రైవేట్ చర్చలు" ద్వారా ప్రదానం

చేయవచ్చు.**(రామ్ అండ్ శ్యామ్ కంపెని వర్సెస్ హర్యానా రాష్ట్రం [(1985) 3 ఎస్ సి సి 267:ఎ ఐ ఆర్ 1985 ఎస్ సి 1147].**" చూడండి.

20 టెండర్లను ఆహ్వానించడం మరియు బహిరంగ వేలంపాటలు నిర్వహించడం రెండు కారణాల వల్ల కేటాయించుట యొక్క ఇష్టపడే పద్ధతులుగా పరిగణించబడతాయిః మొదటిది, ఉత్తమ ధరకు సేకరణ చేయవచ్చు; రెండవది, కేటాయించుట అనేది పారదర్శక ప్రక్రియ ద్వారా జరుగుతుంది. ఏదేమైనా, రాష్ట్రం కేటాయించుట యొక్క ఉద్దేశ్యం ఆదాయాన్ని పెంచడం కాకపోతే, రాష్ట్రం ఇతర పద్ధతుల ద్వారా ఒప్పందాలను అధినిర్ణయము చేయవచ్చు, అది ఏకపక్షంగా ఉండకపోతే మరియు ఆర్టికల్ 14 అవసరాలకు అనుగుణంగా.

21 ప్రస్తుత కేసులో, 'రాష్ట్ర ఔదార్యం' ప్రమేయం లేనందున మరియు రాష్ట్ర ఆస్తిని పారవేయడం లేనందున, టెండర్ ద్వారా ఐ. ఎం. పి. సి. ఎల్. కు కాంట్రాక్టును మంజూరు చేయడానికి కట్టుబడి ఉండదని అప్పీలుదారు-రాష్ట్రం వాదించింది. అటువంటి పరిస్థితిలో, సంబంధిత విషయాలను పరిశీలించిన హైకోర్టు, ఐ. ఎం. పి. సి. ఎల్ నుండి మందులను కొనుగోలు చేయడంలో పరోక్ష ఉద్దేశ్యం ఉందా అని మాత్రమే పరిశీలించాల్సి ఉంటుందని వాదించారు. ప్రభుత్వ ఒప్పందాలలో ప్రభుత్వ ఖజానాల నుండి వచ్చే ఖర్చులు ఉంటాయి. అవి ప్రభుత్వ ఖజానాల నుండి చెల్లింపును కలిగి ఉంటాయి కాబట్టి, ఖర్చు చేసిన డబ్బును ఏకపక్షంగా ఖర్చు చేయకూడదు. ప్రజా ధనాన్ని ఖర్చు చేసేటప్పుడు రాష్ట్రానికి సంపూర్ణ వివేచనానుసారము ఉండదు. రాష్ట్రం మంజూరు చేసిన ప్రభుత్వ ఒప్పందాలతో సహా అన్ని ప్రభుత్వ చర్యలను ఆర్టికల్ 14 ఆధారంగా పరీక్షించాలి.

పార్ట్ సి

22 పై చర్చ నుండి ఈ క్రింది సూత్రాలు ఉద్భవించాయిః

(i) ప్రభుత్వ చర్య న్యాయమైన మరియు సహేతుకమైన మరియు ఆర్టికల్ 14 సూత్రాలకు అనుగుణంగా ఉండాలి; మరియు

(ii) ఒప్పందాల మంజూరు కోసం ప్రభుత్వం టెండర్ల మార్గం లేదా బహిరంగ వేలం నుండి వైదొలగవచ్చు, అయితే విచలనం వివక్షత లేదా అహేతుక ఉండకూడదు. టెండర్ మార్గం నుండి విచలనం సమర్థించబడాలి మరియు అటువంటి సమర్థన ఆర్టికల్ 14 యొక్క అవసరాలకు అనుగుణంగా ఉండాలి.

3. 3 కార్యాచరణ మార్గదర్శకాలలోని పేరా 4 (వి ఐ) (బి) యొక్క వివరణ

23 కార్యాచరణ మార్గదర్శకాలలోని పేరా 4 (వి ఐ) (బి) ను వివరించే ముందు, ఆయుర్వేద ఔషధాల సేకరణపై సర్క్యులర్లను పరిశీలించడం అవసరం. నాణ్యమైన మందులను తయారు చేసే ఏకైక సంస్థ ఆయుర్వేద మందులను ఐఎంపీసీఎల్ నుండి మాత్రమే కొనుగోలు చేయాలని 1994లో ఆరోగ్య, కుటుంబ సంక్షేమ మంత్రిత్వ శాఖ ఒక ప్రకటన విడుదల చేసింది. తేది 8 మే 2008న,

ఇదే తరహాలో భారత ప్రభుత్వం మరో జాపన జారీ చేసింది. ఐఎంపిసిఎల్ నుండి ఆయుష్ ఔషధాల కొనుగోలుపై రాష్ట్రాలు కోరిన వివరణకు ప్రతిస్పందిస్తూ 2016 ఆగస్టు 9న ఆయుష్ మంత్రిత్వ శాఖ ఒక సర్క్యులర్ జారీ చేసింది. రాష్ట్రాలు ఐ. ఎం. పి. సి. ఎల్. నుండి ఆయుర్వేద, యునాని ఔషధాలను కొనుగోలు చేయవచ్చని సర్క్యులర్ నిర్దేశిస్తుంది. 2016 డిసెంబర్ 7న ఆయుష్ మంత్రిత్వ శాఖ ఒక సర్క్యులర్ జారీ చేసింది, ఎన్ఏఎం కింద సేకరణ మార్గదర్శకాలు రాష్ట్ర ప్రభుత్వాల పి ఎస్ యు లు మరియు ఫార్మసీలు మరియు సహకార సంస్థల నుండి వారి స్వంత తయారీ యూనిట్లను కలిగి ఉన్న మరియు జి ఎం పికి అనుగుణంగా ఉన్న

పార్ట్ సి

మందులను కొనుగోలు చేయడానికి కూడా అనుమతించింది. ఎం. పి. సి. ఎల్. రేట్లలోపు మందులను అందించాలనే షరతుకు లోబడి రాష్ట్రాలు నేరుగా ఔషధి (కేరళ ప్రభుత్వ యాజమాన్యంలోని ఆయుర్వేద ఔషధ తయారీ విభాగం) నుండి అవసరమైన ఆయుర్వేద మందులను కూడా కొనుగోలు చేయవచ్చని పేర్కొన్నారు.

24 తేది 2019 జనవరి 2న, ఆయుష్ మంత్రిత్వ శాఖ 2016 డిసెంబర్ 7 నాటి ప్రకటనను(*14 "2019 ప్రకటన*) అధిగమించి 14వ అధిసూచన జారీ చేసింది. మందుల సేకరణ రాష్ట్ర ప్రభుత్వ 'ప్రత్యేక హక్కు' అని నిర్దేశిస్తూ, ఈ క్రింది మార్గదర్శకాలను పాటించాలని అధిసూచనలు చేసింది:

(ఐ) ఆయుష్ మంత్రిత్వ శాఖ ప్రచురించిన ఎసెన్షియల్ డ్రగ్స్ లిస్ట్ (ఇడిఎల్) నుండి నిత్యావసర మందులను సేకరించాలి.

14 "2019 ప్రకటన

(ఐఐ) గ్రాంట్-ఇన్-ఎయిడ్లో కనీసం 50 శాతం ఐ. ఎం. పి. సి. ఎల్ లేదా ఇతర కేంద్ర/రాష్ట్ర ప్రభుత్వ రంగ సంస్థలు లేదా రాష్ట్ర-ప్రభుత్వాలు మరియు సహకార సంస్థల క్రింద ఉన్న మందుల

దుకాణాల నుండి మందులను సేకరించడానికి ఉపయోగించాలి. (ఐఐఐ) చెల్లుబాటు అయ్యే తయారీ లైసెన్సులు ఉన్న ఇతర యూనిట్ల నుండి మందులను సేకరించడానికి మిగిలిన గ్రాంట్-ఇన్-ఎయిడ్ను ఉపయోగించవచ్చు; మరియు

(విఐ) మందులు వాటి సొంత తయారీ యూనిట్లలో తయారు చేయబడాలి మరియు జి. ఎం. పి. కి అనుగుణంగా ఉండాలి.

25 అందువల్ల, ఆయుర్వేద మందులను ఐ. ఎం. పి. సి. ఎల్ నుండి మాత్రమే సేకరించాలని పేర్కొంటూ 1994లో కేంద్ర ఆరోగ్య, కుటుంబ

పార్ట్ సి

సంక్షేమ మంత్రిత్వ శాఖ జారీ చేసిన లేఖను 2019లో ఆయుష్ మంత్రిత్వ శాఖ జారీ చేసిన తాజా అధిసూచన రద్దు చేసింది, ఇది కార్యాచరణ మార్గదర్శకాలలోని పేరా 4 (విఐ) (బి) నిబంధనలో పేర్కొన్న యూనిట్ల మధ్య తేడాను చూపదని నిర్దేశిస్తుంది.పేరా 4 (విఐ) (బి) పేరాలో పేర్కొన్న రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలు మరియు సహకార సంఘాల ఇతర తయారీ యూనిట్లతో పోలిస్తే ఐఎంపిసిఎల్ అధిక హోదాను కలిగి ఉంటుందని నిర్దేశించదు. 2019 అధిసూచన ద్వారా నిరూపించబడిన ఆయుష్ మంత్రిత్వ శాఖ వైఖరి ఏమిటంటే, గ్రాంట్-ఇన్-ఎయిడ్లో 50 శాతం పేరాలో పేర్కొన్న ఏదైనా సంస్థల నుండి మందులను సేకరించడానికి ఉపయోగించబడుతుంది. పేరా 4 (విఐ) (బి) లో 'లేదా'-ఐ. ఎం. పి. సి. ఎల్. 'లేదా' పి. ఎస్. యు. ల నుండి, రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలు మరియు సహకార సంస్థల క్రింద ఉన్న మందుల దుకాణాలు అనే పదబంధాన్ని ఉపయోగించడం ద్వారా ఈ తీర్మానం ధృవీకరించబడుతుంది. అందువల్ల, పేరా 4 (విఐ) (బి) యొక్క సాదా పఠనంలో, పేర్కొన్న అన్ని యూనిట్లు సమాన ప్రాతిపదికన ఉంచబడ్డాయని స్పష్టమవుతుంది. ఈ నిబంధన పేరాలో పేర్కొన్న తయారీ యూనిట్ల మధ్య గ్రేడేషన్ను సృష్టించదు.ఇది గుత్తాధిపత్యాన్ని సృష్టించే ఉద్దేశాన్ని కూడా వ్యక్తం చేయదు.

3,4 ఐ ఎమ్ సి ఎల్ కు ప్రభుత్వ కాంట్రాక్టు ప్రదానం యొక్క చెల్లుబాటు

26 తయారీ ప్రక్రియలో విచిత్రమైన సమస్యల కారణంగా ఆయుర్వేద ఔషధాల కొనుగోలుకు కాంట్రాక్టులు ఇవ్వడంలో అధిగమించలేని ఇబ్బందులను అప్పీలుదారు ఎత్తి చూపారు. ఆయుర్వేద, సిద్ధ మరియు యునాని ఔషధాల సేకరణకు టెండర్ ద్వారా కొనుగోలు 'సరిపోదు' అని పేర్కొంటూ

ఆరోగ్య మరియు కుటుంబ సంక్షేమ మంత్రిత్వ శాఖ 1994 జూలై 16న జారీ చేసిన లేఖను సూచించింది. ఎందుకంటే (ఐ) ముడి

పార్ట్ సి

పదార్థాల ధరలలో విస్తృత వైవిధ్యం ఉంది, దీని ఫలితంగా 'ఉత్తమ ముడి పదార్థాలను' ఉపయోగించే అదే ఔషధం యొక్క ధర ముడి పదార్థాల యొక్క 'తక్కువ' నాణ్యతను ఉపయోగించినట్లయితే బహుశా పది రెట్లు ఖర్చు అవుతుంది; మరియు (ఐఐ) ఔషధాలలో ఉపయోగించే ముడి పదార్థాల కూర్పు మరియు నాణ్యతను పరీక్షించడం అసాధ్యం. తేది 16 జూలై, 1994 నాటి ఆరోగ్య, కుటుంబ సంక్షేమ మంత్రిత్వ శాఖ లేఖ క్రింద ఇవ్వబడింది:

"ఇండియన్ సిస్టమ్స్ ఆఫ్ మెడిసిన్ యొక్క అధిక నాణ్యత గల ఔషధాల తయారీ కోసం భారత ప్రభుత్వం ఉత్తరప్రదేశ్ ప్రభుత్వం, ఇండియన్ మెడిసిన్స్ ఫార్మాస్యూటికల్ కార్పొరేషన్ లిమిటెడ్ సహకారంతో ఏర్పాటు చేసిందని మీకు తెలిసి ఉండవచ్చు. శాస్త్రీయ గ్రంథాలకు అనుగుణంగా మందులు ఖచ్చితంగా తయారు చేయబడతాయి మరియు ఈ మందులను తయారు చేయడానికి నిజమైన ముడి పదార్థాలను ఉపయోగిస్తారు.

2. ఆయుర్వేద, సిద్ధ, యునాని ఔషధాల కొనుగోలుకు సంబంధించి టెండర్ వంటి సాధారణ ఆర్థిక విధానాలు సరిపోవని మా అనుభవం. దీనికి కారణం:- .

1. ఔషధాల తయారీకి అవసరమైన ముడి పదార్థాల ధరలలో చాలా విస్తృతమైన వైవిధ్యం. అత్యల్ప నాణ్యత గల ముడి పదార్థాలను ఉపయోగించినట్లయితే, ఉత్తమ ముడి పదార్థాలను ఉపయోగించే అదే ఔషధం యొక్క ధర 10 రెట్లు కావచ్చు.

2. మందుల యొక్క ముడి పదార్థాల యొక్క ఖచ్చితమైన కూర్పు మరియు వాటి నాణ్యతను పరీక్షించడం అసాధ్యం.

3. ఈ మందుల వ్యవస్థలలో ఫార్మకోపియల్ పని చాలా ప్రారంభ దశలో ఉంది. ప్రస్తుతం అందుబాటులో ఉన్న

పార్ట్ సి

పరీక్షలు హానికరమైన పదార్థాలు/కల్తీ పదార్థాల ఉనికిని బహిర్గతం చేయగలవు మరియు **కొన్ని సమ్మేళనాల ఉనికిని ఉత్తమంగా సూచిస్తుంది.ఏదేమైనా, ఐఎస్ఎం ఔషధాల యొక్క ప్రాథమిక భాగాలు అనేక సేంద్రీయ సమ్మేళనాలతో కూడిన మూలికలు కాబట్టి, పేర్కొన్న పదార్థాలు వాస్తవానికి పేర్కొన్న నిష్పత్తిలో ఉన్నాయా మరియు అవి సరైన నాణ్యత కలిగి ఉన్నాయా మరియు శాస్త్రీయ గ్రంథాలలో సూచించిన సరైన ప్రక్రియను ఉపయోగించారా అని పరీక్షించడం మరియు తనిఖీ చేయడం ప్రస్తుత సాంకేతికతతో దాదాపు అసాధ్యం.**మందులు సిద్ధం చేయండి.అందువల్ల పూర్తిగా టెండర్ ఆధారంగా కొనుగోళ్లు అసమర్థమైన మందుల కొనుగోలుకు దారితీసే అవకాశం ఉంది.

4. నాణ్యమైన మందులను చూచుట ప్రస్తుతం అందుబాటులో ఉన్న ఏకైక ప్రత్యమ్నాయముం తయారీ ప్రక్రియ జరుగుతున్నప్పుడు తయారీ స్థలంలో ఇన్స్పెక్టర్లను కలిగి ఉండటం. ఔషధ నియంత్రణ సంస్థలకు దగ్గరి పర్యవేక్షణ కోసం మానవ శక్తి లేనందున ఇది కూడా ఆచరణాత్మక ప్రత్యమ్నాయముం కాదు.అటువంటి ఔషధాలకు సంబంధించి నివేదించబడిన అవకతవకలకు ఈ పరిస్థితి కారణమవుతుంది.ఈ పరిస్థితుల్లోనే ఆరోగ్య మంత్రిత్వ శాఖ మరియు పార్ట్ సి లో ఒక నిర్ణయం తీసుకున్నారు. కుటుంబ సంక్షేమం సిజిహెచ్ఎస్ యొక్క అవసరాలను ఐఎంపిసిఎల్ నుండి మాత్రమే కొనుగోలు చేసే ప్రక్రియలో న్యాయమైనవి మరియు ఆర్థిక మంత్రిత్వ శాఖ యొక్క కాస్ట్ అకౌంట్స్ బ్రాంచ్ ప్రతినిధిచే పరిశీలించబడ్డాయి.

5. శాస్త్రీయ గ్రంథాల ప్రకారం మందుల తయారీని ఖచ్చితంగా నిర్ధారించినప్పటికీ, ఐఎంపిసిఎల్ వసూలు చేసే ధరలు చాలా సందర్భాల్లో పోటీ బ్రాండ్లతో అనుకూలంగా పోల్చబడతాయి, కొన్ని సందర్భాల్లో ఈ ప్రక్రియ కొంచెం ఎక్కువగా ఉండవచ్చు, కానీ ఇప్పటికే ఎత్తి చూపినట్లుగా నాణ్యత హామీ పరంగా ఎక్కువ విశ్వసనీయత ఉంది, ఎందుకంటే నిజమైన ముడి పదార్థాలను ఉపయోగించి శాస్త్రీయ గ్రంథాల ప్రకారం ఖచ్చితంగా మందులను తయారు చేయాలనే ఆదేశం కంటే ఐఎంపిసిఎల్ వాణిజ్య ప్రయోజనాలను అనుమతించు, ఉదాహరణకు ఐ. ఎం. పి. సి. ఎల్. తన మందులను మరింత ప్రాచుర్యం

పొందేలా చేయడానికి అదనపు చక్కెర లేదా ఇతర రుచి పెంచే పదార్థాలను ఉపయోగించదు.

6. పైన పేర్కొన్న వాటిని దృష్టిలో ఉంచుకుని, సిజిహెచ్ఎస్ సరఫరా కోసం నిర్ణయించిన రేట్ల వద్ద, కానీ రవాణా ఖర్చులలో స్థానిక వైవిధ్యానికి లోబడి, ఐఎంపిసిఎల్ తయారు చేసే ఔషధాల కోసం రాష్ట్ర ప్రభుత్వ ఔషధశాలలు మరియు ఆసుపత్రుల అవసరాలను తీర్చడాన్ని మీరు పరిగణించాలనుకోవచ్చు. ఆ సందర్భంలో మీరు ఛైర్మన్ కమ్ మేనేజింగ్ డైరెక్టర్, ఇండియన్ మెడిసిన్స్ ఫార్మాస్యూటికల్ కార్పొరేషన్ లిమిటెడ్ను సంప్రదించాలనుకోవచ్చు., (ఐఎంపిసిఎల్), మోహన్ జిల్లా, అల్మోరా, యు. పి.

(ప్రాధాన్యత ఇవ్వబడింది)

27 2008 మే 8న, ఐ. ఎం. పి. సి. ఎల్. ఉత్పత్తి చేసే మందులు శాస్త్రీయ గ్రంథాల ప్రకారం, ఖచ్చితమైన నాణ్యత కలిగి ఉంటాయని పేర్కొంటూ భారత ప్రభుత్వం మరో జాపన జారీ చేసింది.ఆయుర్వేద, యునాని ఔషధాల నాణ్యతను పరీక్షించడానికి పూర్తిగా అభివృద్ధి చెందిన ఔషధ

పార్ట్ సి

ప్రమాణాలు గైరుహాజరీ జాపన పేర్కొంది.జాపన యొక్క సంబంధిత పేరా ఇలా సూచిస్తుంది:

(ఐ) ఐ. ఎం. పి. సి. ఎల్. ఉత్పత్తి చేసే మందులు ఖచ్చితంగా శాస్త్రీయ గ్రంథాల ప్రకారం ఉంటాయి, అందువల్ల నాణ్యతను నిరూపిస్తాయి.

(ఐఐ) కంపెనీ ఉత్పత్తి చేసే ఔషధాల రేట్లు సహేతుకమైనవి, ఎందుకంటే అవి ఆర్థిక మంత్రిత్వ శాఖ యొక్క కాస్ట్ అకౌంట్స్ బ్రాంచ్ ద్వారా నిర్ణయించబడతాయి;

(ఐఐఐ) దేశంలో ఆయుర్వేద మరియు యునాని ఔషధాల చూచుట పూర్తిగా అభివృద్ధి చెందిన ఔషధ ప్రమాణాలు లేనందున, కొనుగోలు చేసిన మందులు సరైన నాణ్యత కలిగి గైరుహాజరీ◌ాయని నిర్ధారించడానికి సిజిహెచ్ఎస్ రీసెర్చ్ కౌన్సిల్స్ పూర్తిగా సన్నద్ధం కాలేదు."అని.

28 ఆయుర్వేద ఔషధాల పదార్థాలు మరియు నాణ్యతను నిర్ణయించే పద్ధతి లేదని లేఖ సూచిస్తుంది. ఐ. ఎం. పి. సి. ఎల్. ఉత్పత్తి చేసే ఔషధాల నాణ్యతను నిర్ణయించే పద్ధతి కూడా లేదని దీని అర్థం. ఆరోగ్య, కుటుంబ సంక్షేమ మంత్రిత్వ శాఖ ఆయుర్వేద ఔషధాలను ఐ. ఎం. పి. సి. ఎల్ నుండి మాత్రమే కొనుగోలు చేయాలని నిర్ణయించిందని, ఎందుకంటే ఈ ప్రక్రియ న్యాయంగా ఉందని, ఆర్థిక మంత్రిత్వ శాఖ ప్రతినిధి పరిశీలిస్తున్నారని పేర్కొంది. అయితే, మొదటి ప్రతివాది ఐ. ఎం. పి. సి. ఎల్ నుండి సేకరించిన మందులను ఆడిట్ చేపట్టే పరిమిత ప్రయోజనం కోసం ఆర్థిక మంత్రిత్వ శాఖ పరిశీలిస్తుందని వాదించారు.ఈ సమయంలో, ఉత్తరాఖండ్ ప్రభుత్వ సహకారంతో భారత ప్రభుత్వం ఐఎంపిసిఎల్ను ఏర్పాటు చేసిందని గమనించాల్సిన అవసరం ఉంది. ఐ. ఎం. పి. సి. ఎల్. లో భారత ప్రభుత్వం 98.11 శాతం వాటాలను కలిగి ఉంది మరియు 89 శాతం వాటాలను రాష్ట్ర ప్రభుత్వం కలిగి ఉంది. ఆరోగ్య, కుటుంబ సంక్షేమ మంత్రిత్వ శాఖ జారీ చేసిన లేఖ ప్రకారం, ఐ. ఎం. పి. సి. ఎల్. అనేది కేంద్ర ప్రభుత్వానికి ప్రధాన వాటా ఉన్న ఒక సంస్థ కాబట్టి, 'వాణిజ్య జోక్యం' లేదని భావించి, 'నిజమైన ముడి పదార్థాలను' ఉపయోగించి శాస్త్రీయ గ్రంథాల ప్రకారం మందులు తయారు చేయబడతాయి.

29 మంచి నాణ్యమైన ఆయుర్వేద ఔషధాలను తయారు చేసే పేరా 4 (విఐ) (ఎ) లో పేర్కొన్న సంస్థలలో ఐ. ఎం. పి. సి. ఎల్. ఒక్కటే స్థాపన అని సమర్పించడానికి మద్దతు ఇచ్చే ఆధారాలు రికార్డులో లేవు. వాస్తవానికి, 4వ పేరా (విఐ) (బి) ఆయుష్ మందులు మరియు ఔషధాల నాణ్యతను నిర్ధారించాల్సిన అవసరాన్ని దృష్టిలో ఉంచుకుని పేరాలో పేర్కొన్న యూనిట్ల నుండి మందులను కొనుగోలు చేయడానికి 50 శాతం గ్రాంట్-ఇన్-ఎయిడ్ను ఉపయోగించాలని పేర్కొంది."నాణ్యతను నిర్ధారించాల్సిన అవసరాన్ని అక్కడ పేర్కొన్న అన్ని వనరులు తగ్గించాయని ఇది సూచిస్తుంది.భారత ప్రభుత్వ సంస్థ అయిన ఐఎంపీసీఎల్తో పాటు, పేరా 4 (విఐ) (బి) లో రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలు లేదా సహకార సంఘాల ఇతర సంస్థలు ఉన్నాయి. ఐ. ఎం. పి. సి. ఎల్. కి ఎటువంటి వాణిజ్య ప్రయోజనం లేదని, ఎందుకంటే ఇది భారత ప్రభుత్వం అభివృద్ధి చేసిన సంస్థ, అప్పుడు పేరా 4 (విఐ) (బి) లో సూచించిన ఇతర సంస్థలకు సమానంగా వర్తిస్తుంది.

30 ఐ. ఎం. పి. సి. ఎల్. నుండి ఆయుర్వేద ఔషధాల సేకరణ అసాధారణ పరిస్థితుల (నాణ్యమైన ఔషధాల హామీ) పరిధిలోకి వస్తుందని వాదన తప్పు.నాణ్యమైన ఆయుర్వేద ఔషధాల ఏకైక ఉత్పత్తిదారు ఐ. ఎం. పి. సి. ఎల్ అని అప్పీలుదారు సమర్పించడం దావాకు మద్దతు ఇవ్వడానికి ఎటువంటి ఖచ్చితమైన పదార్థం లేకుండా ఊహాగానాలు మరియు ఊహలపై ఆధారపడి

ఉంటుంది.([15] *తమిళనాడు రాష్ట్రం వర్సెస్ జాతీయ సౌత్ ఇండియన్ రివర్ ఇంటర్లింకింగ్ అగ్రికల్చరిస్ట్ అసోసియేషన్, సివిల్ అప్పీల్ 6764 ఆఫ్ 2021 చూడండి.*) వాస్తవానికి, ఆయుష్ మంత్రిత్వ శాఖ 2019 జనవరి 2న జారీ చేసిన అధిసూచన ప్రకారం, గ్రాంట్-ఇన్-ఎయిడ్లో 50 శాతం ఐ. ఎం. పి. సి. ఎల్ లేదా ఇతర కేంద్ర/రాష్ట్ర ప్రభుత్వ రంగ సంస్థలు లేదా రాష్ట్ర-ప్రభుత్వాలు మరియు సహకార సంస్థల క్రింద ఉన్న మందుల దుకాణాల నుండి మందులను సేకరించడానికి ఉపయోగించాల్సి ఉంటుంది.అహేతుక లేనంత వరకు టెండర్ కాకుండా మరే ఇతర పద్ధతిని ఉపయోగించి మందులను సేకరించడానికి అప్పీలుదారుకు అవకాశం ఉంది. నాణ్యమైన మందులను ఉత్పత్తి చేసే ఏకైక సంస్థ ఐ. ఎం. పి. సి. ఎల్. అయినందున ఇది టెండర్ నిబంధన నుండి వైదొలిగిందని అప్పీలుదారు వాదన.అయితే, పేరా 4 (viఐ) (బి) లో పేర్కొన్న ఇతర సంస్థలను మినహాయించి 'నాణ్యమైన' మందులను తయారు చేసే ఏకైక సంస్థ ఐ. ఎం. పి. సి. ఎల్. అనే వాదనను ధృవీకరించే ఆధారాలు లేవు. నాణ్యత అవసరాన్ని ప్రభావితం చేసే అసాధారణ పరిస్థితుల ఉనికి కారణంగా నామినేషన్ ద్వారా ఔషధాల సేకరణ అవసరమని నిరూపించే ఖచ్చితమైన పదార్థాన్ని ఉత్పత్తి చేయడం ద్వారా అప్పీలుదారు దానిపై ఉంచిన భారాన్ని తీర్చలేకపోయాడు. ఐఎంపీసీఎల్ నుండి మాత్రమే మందులను సేకరించే అప్పీలుదారుల చర్య, పేరా 4 (viఐ) (సి) లో పేర్కొన్న ఇతర సంస్థలను మినహాయించడం అహేతుక మరియు రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 14 ను ఉల్లంఘిస్తుంది.

31 ఇచ్చిన పరిస్థితులలో, పేరా 4 (viఐ) (బి) లో పేర్కొన్న సంస్థల నుండి టెండర్లను ఆహ్వానించడం అనేది అత్యంత పారదర్శకమైన మరియు ఏకపక్షమైన కేటాయించు పద్ధతి. అందువల్ల, అప్పీలుదారు ఇకపై టెండర్ వంటి ఉచిత, పారదర్శక ప్రక్రియ ద్వారా మాత్రమే ఆయుర్వేద మందులను కొనుగోలు చేయాలి. అసాధారణమైన పరిస్థితులు ఉన్నట్లయితే మాత్రమే అప్పీలుదారు ఈ నియమం నుండి వైదొలిగి, నామినేషన్ ద్వారా మందులను సేకరించవచ్చు. అటువంటి పరిస్థితిలో, అప్పీలుదారు ఖచ్చితమైన విషయాల ఆధారంగా అసాధారణ పరిస్థితుల ఉనికిని ప్రదర్శించాలి.

పార్ట్ సి

32 పైన సూచించిన కారణాల వల్ల, అలహాబాద్ హైకోర్టు లక్నో బెంచ్ తేది 18 అక్టోబర్ 2019 నాటి తీర్పుకు వ్యతిరేకంగా చేసిన అప్పీళ్లు కొట్టివేయబడతాయి.

33 అవిష్కరణ కోసం దరఖాస్తులు([16] *2020 యొక్క IA 9631; 2022 యొక్క ఐఏ నెం. 4678*) ఆయుష్ ఔషధాల తయారీదారుల సమాఖ్య([17] *"ఫెడరేషన్"*), సమాఖ్య అధ్యక్షుడు మరియు కార్యదర్శి, "ఎస్-

సమ్మేళనం"(*[18] ఎస్-కాంపౌండ్ అనేది 'రుమటాయిడ్ ఆర్థరైటిస్' మరియు 'ఆస్టియో ఆర్థరైటిస్' చికిత్సలో ఉపయోగించే గుర్తింపు పొందిన మూలికా ఆయుర్వేద ఔషధం.*) యొక్క పెట్టుబడిదారు మరియు ఆయుర్వేద ఔషధాల ఉత్పత్తిలో నిమగ్నమైన చిన్న తరహా తయారీ యూనిట్ దాఖలు చేశారు. మైక్రో, స్మాల్ అండ్ మీడియం ఎంటర్ప్రైజెస్ డెవలప్మెంట్ చట్టము 2006 కింద నమోదు చేసుకున్న తొమ్మిది మంది సభ్యులతో కూడిన ఈ సమాఖ్య ఆయుర్వేద ఔషధాల తయారీ మరియు అమ్మకంలో నిమగ్నమై ఉంది. దరఖాస్తులో ఈ క్రింది వాదనలు చేయబడ్డాయిః

(వి) **క్యాటర్పిల్లర్ ఇండియా ప్రైవేట్ లిమిటెడ్ v.పశ్చిమ బొగ్గు క్షేత్రాలు**(*[19] (2007) 11 SCC 32*) కేసులో ఈ న్యాయస్థానం ఈ విధంగా పరిశీలించింది. ఆ కొనుగోలు ప్రాధాన్యత గుత్తాధిపత్యాన్ని సృష్టిస్తుంది. **క్యాటర్పిల్లర్ ఇండియా** (పైన పేర్కొన్న) లోని తీర్పును దృష్టిలో ఉంచుకుని, కేంద్ర మంత్రివర్గం నవంబర్ 21 2007 నాటి ఉత్తర్వు ద్వారా, కేంద్ర ప్రభుత్వ రంగ సంస్థలకు కొనుగోలు ప్రాధాన్యత 31 మార్చి 2008 నుండి రద్దు చేయబడిన విధానము ాన్ని ఆమోదించింది; మరియు ఐఐ) క్యాటర్పిల్లర్ ఇండియా ప్రైవేట్ లిమిటెడ్ (పైన పేర్కొన్న) లోని తీర్పును దృష్టిలో ఉంచుకుని సెంట్రల్ పబ్లిక్ సెక్టార్ ఎంటర్ప్రైజెస్ యొక్క ఉత్పత్తులు మరియు సేవల కోసం కొనుగోలు ప్రాధాన్యత విధానము సమీక్షించడానికి డైరెక్టర్, సెంట్రల్ విజిలెన్స్ కమిషన్ 9 నవంబర్ 2009(*[20] సర్క్యులర్ నెం. 31/10/09*) న ఒక సర్క్యులర్ జారీ చేసింది. తేది 23 మార్చి 2012న, ఎంఎస్ఎంఈ మంత్రిత్వ శాఖ "మైక్రో అండ్ స్మాల్ ఎంటర్ప్రైజెస్ (ఎంఎస్ఈ) ఆర్డర్ 2012 కోసం పబ్లిక్ ప్రొక్యూర్మెంట్ విధానము" అనే పేరుతో ఒక విధానము రూపొందించింది, ఇది ప్రతి కేంద్ర మంత్రిత్వ శాఖ లేదా పిఎస్యు విభాగం సూక్ష్మ మరియు చిన్న సంస్థల నుండి మొత్తం వార్షిక కొనుగోళ్లలో కనీసం 20 శాతం కొనుగోలు చేయాలని నిర్దేశిస్తుంది.

34 జోక్యం దరఖాస్తుదారు ఈ క్రింది విధంగా సమర్పించారుః

(ఐ) కేంద్ర, రాష్ట్ర ప్రభుత్వాల విధానాలు 25 శాతం మందులను ఎంఎస్ఎంఈల నుండి కొనుగోలు చేయాలని నిర్దేశిస్తాయి. అందువల్ల, కార్యాచరణ మార్గదర్శకాలలోని పేరా 4 (విఐ) (బి) లోని 'కనీసం 50 శాతం' అనే పదాన్ని పేరా 4 (విఐ) (బి) లోని సంస్థల నుండి సేకరణను 50 శాతానికి పరిమితం చేయడం మరియు పేరా 4 (విఐ) (సి) కింద ఇతర తయారీదారులకు సమాన అవకాశాన్ని ఇవ్వడం అని చదవాలి;

(ఐఐ) సేకరణలో కొంత శాతం ఎంఎస్ఎంఈల నుండి ఉండాలి అని కేంద్ర, రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలు సేకరణ విధానాలను నోటిఫై చేశాయి .నామినేషన్స్ పై ఐ. ఎం. పి. సి. ఎల్. నుండి ఔషధాల సేకరణ అనేది ప్రభుత్వం నోటిఫై చేసిన సేకరణ విధానాలకు విరుద్ధంగా ఉంది.

(ఐఐఐ) ఐ. ఎం. పి. సి. ఎల్. కూడా ఉత్పత్తులను బహిరంగ మార్కెట్లో విక్రయిస్తుంది. అందువల్ల, ప్రభుత్వానికి మందులను సరఫరా చేయడానికి మాత్రమే ఐఎంపిసిఎల్ స్థాపించబడిందనే వాదన తప్పుదోవ పట్టించేది; మరియు

(ఐవి) ఇతర తయారీదారులు సమానమైన లేదా మెరుగైన నాణ్యత గల ఔషధాలను సరఫరా చేయలేరని చూపించడానికి ఐఎంపిసిఎల్ రికార్డులను సమర్పించలేదు.

35 జోక్యం దరఖాస్తులు ప్రత్యేక అనుఅతి పిటిషన్ పరిధిని విస్తరించడానికి ప్రయత్నిస్తాయి. ఈ న్యాయస్థానం ముందు ఉన్న సమస్య స్పష్టంగా పేరా 4 (విఐ) (బి) యొక్క వివరణపై ఆధారపడి ఉంటుంది. అయితే, రాష్ట్ర, కేంద్ర ప్రభుత్వ విధానాలకు అనుగుణంగా, పేరా 4 (విఐ) (సి) కింద ఎంఎస్ఎంఈ ల నుండి అతితక్కువ శాతం ఆయుర్వేద ఔషధాలను కొనుగోలు చేయాలని జోక్యం చేసుకున్న దరఖాస్తుదారు అభ్యర్థించారు. ఇది తక్షణ ప్రత్యేక అముమతి పిటిషన్ పరిధికి మించినది.

36 పైన సూచించిన కారణాల వల్ల, 2020కి చెందిన ఐఏ 9631 మరియు 2022కి చెందిన ఐఏ నెం. 46786 తొలగించబడ్డాయి. జోక్యంచేసుకున్నవారున్ శాసనమునకు అనుగుణంగా వారి స్వంత, స్వతంత్ర పరిష్కారాలను అనుసరించాల్సి ఉంటుంది.

37 పెండింగ్ లో ఉన్న దరఖాస్తులు ఏవైనా ఉంటే, తీసివేయ బడతాయి.

భారతదేశ ప్రధాన న్యాయమూర్తి

[డాక్టర్ ధనంజయ వై చంద్రచూడ్]

న్యాయమూర్తి.

[హిమా కోహ్లి]

న్యూ ఢిల్లీ;

జనవరి 03,2023